

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Сергій Вікторович ТАРАСОВ,

*кандидат військових наук,
начальник науково-дослідного відділу
Центрального науково-дослідного інституту
Збройних Сил України*

Корупція у військовій сфері, де є сприятливі умови для її появи, зростання та поширення, ставить під серйозну загрозу ефективність військової організації та боєздатність армії, підриває рівень довіри суспільства і міжнародних партнерів держави до її збройних сил, не дозволяє ефективно забезпечувати безпеку громадян і, у її найгіршому прояві, загрожує механізмам демократичного управління та навіть самим фундаментальним принципам існування держави у сучасному світі.

Про те, що корупція залишається однією із найбільш гострих для держави проблем, а її рівень все ще перебуває на неприйнятно високому рівні, свідчать, зокрема, показники, які Україна має у міжнародних рейтингах.

Найбільш відомим та широко застосовним у світі є рейтинг країн за Індексом сприйняття корупції, який щорічно визначається міжнародною неурядовою організацією «Transparency International». Україна включається до зазначеного рейтингу, починаючи з 2013 року, демонструючи у 2019 році результат 30 балів, 126 місце серед 180 країн (при цьому середній бал для регіону Східної Європи та Центральної Азії становив 35 балів, а для Західної Європи та ЄС – 66 балів).

Про гостроту проблеми корупції та її неприпустимо високий рівень свідчить і показник «Контроль корупції», що визначається Світовим банком: у 2018 році відповідний показник становив «-0,9»

(значення цього показника є змінним від «+2,5» до «-2,5», де більше значення асоціюється з меншим рівнем корупції).

Отже, можна зробити висновок, що Україна відноситься до групи країн із надзвичайно високим рівнем корупції. Такий стан справ практично унеможлиблює подальший розвиток країни, оскільки гроші, яких так потребує держава, ідуть не до державної казни, а у приватні кишені. В результаті відбувається зниження рівня укомплектованості Збройних Сил України озброєнням і військовою технікою та забезпеченості фінансовими, матеріально-технічними ресурсами, яких і так недостатньо через економічні й фінансові можливості держави.

Крім того, прояви непотизму та протекціонізму у вирішенні кадрових питань впливають на якість укомплектованості та компетентність особового складу. В решті решт, вчинення корупційних дій посадовими особами сприяє створенню несприятливого морально-психологічного клімату у військових формуваннях. Наслідком вище перелічених негативних явищ безумовно є зниження ефективності військової організації та боєздатності Збройних Сил України.

Складність проблеми боротьби з корупцією полягає в реальній можливості корумпованих структур та конкретних осіб, які мають владу і повноваження, перешкоджати намаганням проникнути до сфери їхньої діяльності, а також у нездатності правоохоронних органів і політичних сил суспільства до безкомпромісної боротьби з корупцією. Відсутні соціальні, політичні традиції публічного викриття корупціонерів, спеціальні криміналістичні прийоми викриття фактів корупції, що є серйозною перешкодою для ефективної боротьби із цим явищем.

Таким чином, проблема корупції залишається однією з найбільш гострих як для населення України, так і для бізнесу. Проблема корупції для України є гострішою, ніж у багатьох інших країнах регіону чи світу. Отже, Україна має продовжувати здійснювати заходи, спрямовані на зменшення рівня корупції.

Одним з основних нормативно-правових актів України у сфері запобігання та протидії корупції є Закон України «Про запобігання корупції». Цей закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Законом в рамках запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням визначено: обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища, обмеження щодо одержання подарунків, заходи щодо запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка, обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, обмеження щодо спільної роботи близьких осіб, а також обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави. Закон передбачає запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, правила етичної поведінки та фінансовий контроль [1].

Для того ж, щоб заходи із запобігання та протидії корупції були дієвими, ефективними та скоординованими, Національним агентством з питань запобігання корупції було розроблено Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки. Метою цієї Антикорупційної стратегії є досягнення суттєвого прогресу у запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності усіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У цій Антикорупційній стратегії корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню та розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів. Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання відповідної державної антикорупційної програми, яку затверджує Кабінет Міністрів України на термін дії цієї Стратегії. У кожній із пріоритетних сфер Антикорупційна стратегія визначає ключові проблеми та формулює стратегічні результати, яких слід досягти для їх вирішення. Ці результати сформульовано таким чином, щоб вони давали однозначне розуміння комплексу заходів,

необхідних для їх реалізації. Щодо кожного з очікуваних стратегічних результатів у державній антикорупційній програмі визначаються заходи, показники результативності виконання кожного заходу, виконавці заходу, строки виконання заходу, а також джерела й обсяги фінансових ресурсів, які необхідні для їх виконання [2].

Слід зазначити, що заходи, визначені у державній антикорупційній програмі, є обов'язковими для виконання в установлені нею строки. У випадках неналежного виконання заходів державної програми Національне агентство вносить керівнику відповідного органу припис щодо необхідності забезпечення належного виконання таких заходів та порушує питання про ініціювання дисциплінарного провадження щодо керівника такого органу.

Відповідно до розділу 3 згаданої Антикорупційної стратегії пріоритетними сферами запобігання корупції визначено: Справедливий суд, прокуратура та поліція; Державне регулювання економіки; Податки і митниця; Державний та приватний сектори економіки; Будівництво, земельні відносини та інфраструктура; Сектор оборони; Охорона здоров'я та соціальний захист.

Заходи з протидії корупції у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України, Міністерстві внутрішніх справ України, Національній гвардії України та Державній прикордонній службі України реалізуються в рамках Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії).

На виконання вимог Закону України «Про запобігання корупції» з урахуванням методичних рекомендацій щодо підготовки антикорупційних програм органів влади у кожному із зазначених вище відомствах розробляються відповідні Антикорупційні програми. Метою відомчої Антикорупційної програми є реалізація чинних та вжиття додаткових заходів, спрямованих на ефективне і дієве запобігання корупції в усіх сферах діяльності відомства.

Виконання Програм у згаданих відомствах дасть змогу:

- здійснити комплекс невідкладних заходів щодо мінімізації впливу корупції на виконання покладених на них завдань за призначенням;
- підвищити рівень довіри суспільства до оборонного сектору;
- зменшити вплив корупціогенних ризиків у діяльності оборонного відомства;
- створити ефективні механізми запобігання корупції, конфлікту інтересів, порушенню етичних стандартів поведінки та забезпечити контроль за дотриманням правил щодо доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави;
- забезпечити формування правової свідомості, доброчинної поведінки військовослужбовців та цивільного персоналу, нетерпимого ставлення до корупції;
- впровадити ефективний внутрішній та зовнішній моніторинг, корекцію реалізації антикорупційної політики у сфері оборони.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020 – 2024 роки: Проект. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Antykoruptsijna-strategiya-na-2020-2024-roky-za-rezultatamy-publichnyh-obgovoren-16.09.2020.pdf>.